

Nr 207.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1942 kl. 8 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående dyrortsgrupperingssystemet.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 14) av herr *C. P. V. Gränebo m. fl.* och den andra inom andra kammaren (II: 11) av herr *Hj. Svensson* i Grönvik *m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om avskaffande av dyrortsgrupperingssystemet, så att löner, skatteavdrag, folkpensioner och familjebidrag m. m. komma att fastställas efter enhetliga, för hela riket gemensamma grunder, vid vilkas fastställande de i motionerna anförda synpunkterna måtte beaktas.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 81) av herr *E. Albertsson m. fl.* och den andra inom andra kammaren (II: 130) av herr *R. Boman m. fl.* hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t ville låta igångsätta en allsidig utredning i skatte-, löne- och pensionsdyrortsfrågorna, så att rättvisare ortsindelning än nu gällande måtte kunna genomföras fortast möjligt, då normalare förhållanden i fråga om prisläget inträda.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 11 och II: 130.

Över ifrågavarande fyra motioner har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *socialstyrelsen* den 1 april 1942 avgivit yttrande, vilket fogas såsom bilaga härvid (*Bilaga*).

Utskottet.

Vid fjolårets riksdag beslöts under vårsessionen, att en undersökning av de lokala olikheterna i levnadskostnaderna skulle genomföras. Frågan, huruvida och i vad mån en revision av dyrortsgrupperingen skulle äga rum, förutsattes därvid skola bero på undersökningens resultat. I skrivelse den 20 maj 1942 — numera återgiven i den av socialstyrelsen utgivna publikationen Sociala meddelanden — har socialstyrelsen lämnat en redogörelse för nämnda undersökning. Denna utvisar, att levnadskostnadernas lokala variationer äro avsevärt mer begränsade än vad de vid tidigare undersökningar utvunna siffrorna givit vid handen. Detta resultat av utredningen var även väntat såsom en följd av att vissa, ursprungligen av 1936 års lönekommitté föreslagna ändrade beräkningsgrunder nu blivit tillämpade. Utjämnningen har emellertid även sin grund däri, att stegringen i livsmedelskostnaderna sedan senaste undersökningen 1934 varit större på de billigare orterna än på de dyrare.

Såsom fjolårets riksdag framhöll bör frågan om en revision av dyrortsgrupperingen bedömas på grundval av ifrågavarande utredning. Sedan vissa inom socialstyrelsen pågående kompletterande undersökningar slutförts, torde nämnda fråga komma att upptagas till prövning av Kungl. Maj:t. Utskottet kan vid sådant förhållande icke finna skäl föreligga att hos Kungl. Maj:t begära ytterligare utredningar rörande dyrortsgrupperingen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionerna I: 14 och II: 11 samt I: 81 och II: 130 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 205.

Reservationer:

1:o) av herrar *Heiding, Persson i Skabersjö, Emil Petersson, Svensson i Grönvik, Hansson i Rubbestad och Åqvist*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Vid fjolårets riksdag — — — givit vid handen. Såsom en sammanfattning av utredningen har socialstyrelsen uttalat, att sammanpressningen av prisnivån mellan olika orter är så betydande att nu gällande ortsgrupperingar icke längre kunna bibehållas oförändrade. Vid sådant förhållande finner utskottet goda skäl anförda för den utredning, som i förevarande motioner begärts.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 14 och II: 11 samt I: 81 och II: 130, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta igångsätta en allsidig utredning i skatte-, löne- och pensionsdyrortsfrågorna för åstadkommande av större rättvisa på ifrågavarande områden än vad nu är fallet.»

2:o) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Ekströmer och Persson i Falla*.

Bilaga.

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 27 februari 1942 har Kungl. Maj:t bland annat anbefallt socialstyrelsen att avgiva och senast den 1 april 1942 till riksdagens statsutskott överlämna yttrande över *dels* två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr C. P. V. Gränebo m. fl. (I: 14) och den andra inom andra kammaren av herr Hjalmar Svensson i Grönvik m. fl. (II: 11) angående utredning om avskaffande av dyrortsgrupperingssystemet, så att löner, skatteavdrag, folkpensioner och familjebidrag m. m. komme att fastställas efter enhetliga, för hela riket gemensamma grunder, *dels ock* två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr Eskil Albertsson m. fl. (I: 81) och den andra inom andra kammaren av herr Rudolf Boman m. fl. (II: 130) angående allsidig utredning i skatte-, löne- och pensionsdyrortsfrågorna, så att rättvisare ortsindelning än nu gällande måtte kunna genomföras fortast möjligt, då normalare förhållanden i fråga om prisläget inträda.

Med anledning härav får socialstyrelsen anföra följande.

Det nuvarande systemet för dyrortsgruppering leder sitt ursprung mer än tjugo år tillbaka i tiden. Under årens lopp har systemet väsentligt utvidgats och kommit att omfatta allt flera områden. Frågan om dyrortsgruppering har vid upprepade tillfällen varit föremål för diskussion såväl inom riksdagen som eljest. Såsom i motionerna ock angives, ha några principiellt avgörande förändringar av systemet icke ägt rum, varemot vidtagits vissa i praktiskt hänseende betydelsefulla ändringar i fråga om arbetsmetoder m. m.

För varje gång nya dyrortsgrupperingar verkställs eller skulle verkställas, ha sålunda utredningsmetoderna underkastats ingående granskning, i regel efter samråd med representanter för av ortsgrupperingen berörda samhällsgrupper. Senast skedde detta genom 1936 års lönekommitté, åt vilken uppdragits att verkställa omprövning av den i lönesättningen för tjänstemän vid statliga verk tillämpade dyrortsgrupperingen. Denna omprövning föranledde en utredning av dyrortsgrupperingsfrågan i hela dess vidd, vars resultat framlades i ett särskilt betänkande (SOU 1937: 32). Enligt kommitténs mening borde det nuvarande dyrortsgrupperingssystemet, grundat på mätningar av de totala levnadskostnaderna å olika orter, i princip bibehållas. Emellertid föreslog kommittén icke oväsentliga utbyggnader av det gällande systemet, bland annat att en fullständigare hushållningsbudget borde tjäna som grundval för levnadskostnadsberäkningarna samt delvis nya metoder tillämpas för beräkning av bostads- och skatteposterna. Särskilt i fråga om bostadspostens beräkning föreslogs vissa omläggningar i förfaringssättet, syftande till att de beräknade bostadskostnaderna för olika orter skulle avse en såvitt möjligt likformig standard. Beträffande orter utan egentlig hyresmarknad borde sålunda vid bostadsvärdets beräkning hänsyn tagas till de regionvis beräknade byggnadskostnaderna för en egnahemsbostad. Med avseende å orter med mera utvecklade hyresmarknad borde ur det redovisade bostadsbeståndet utsöndras lägenheter behäftade med vissa brister.

I en till riksdagen avgiven, den 18 mars 1938 (nr 263) dagtecknad proposition biträdde departementschefen lönekommitténs förslag. I skrivelse den 8 juni 1938 (nr 388) framhöll riksdagen, att kommitténs förslag i dyrortsgrupperingsfrågan i allt väsentligt vore förtjänt att vinna beaktande vid det kommande dyrortsgrupperingsarbetet.

I skrivelse den 28 december 1938 föreslog socialstyrelsen, att nya dyrortsgrupperingar borde igångsättas under 1939. Genom kungl. brev den 3 mars och 15 juni 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att verkställa de för de nya dyrortsgrupperingarna erforderliga levnadskostnadsundersökningarna. På grund av krigsutbrottet hösten 1939 ha emellertid nämnda undersökningar uppskjutits. Som följd härav har enligt statsmakternas beslut 1935 års skattegruppering givits fortsatt giltighet intill utgången av år 1942 (SFS 1940, nr 513) och pensionsgrupperingen intill utgången av år 1943 (SFS 1941, nr 125).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 april 1941 föreslog socialstyrelsen med utförlig motivering, att en hela landet omfattande prisundersökning skulle verkställas snarast möjligt. Genom kungl. brev den 13 juni 1941 anbefalldes Kungl. Maj:t styrelsen att, med beaktande av vad föredragande departementschefen vid anmälan av proposition till 1941 års riksdag (nr 218) anfört, verkställa den avsedda levnadskostnadsundersökningen samt förklarade, att de i kungl. brevet den 15 juni 1939 givna föreskrifterna rörande grunder för undersökningarna skulle gälla jämväl i fråga om förevarande levnadskostnadsundersökning. Den 9 maj 1941 utfärdades kungl. kungörelse angående skyldighet för kommunala myndigheter att till socialstyrelsen avlämna vissa uppgifter rörande levnadskostnader (SFS 1941, nr 245).

Utredningen igångsattes omedelbart inom socialstyrelsen, men på grund av mellankomna hinder har undersökningen dragit längre ut på tiden än som beräknats. Undersökningen är dock i det närmaste slutförd och beräknas kunna avlämnas inom den närmaste tiden.

Huruvida denna prisgeografiska undersökning kan komma att läggas till grund för en ny dyrortsgruppering eller eventuellt endast för en partiell revision av den för år 1935 fastställda (senaste kungörelse SFS 1939, nr 367) är emellertid, som förut antytts, beroende av Kungl. Maj:ts beslut (Kungl. Maj:ts proposition till 1941 års riksdag, nr 218).

Förevarande utredning torde erbjuda material för ett närmare bedömande av frågan om nu gällande dyrortsgrupperingars förhållande till de aktuella levnadskostnadsolikheterna. Detta tillgodoser kärnpunkten i de utredningskrav, som uppställas i de föreliggande motionerna. Först mot bakgrunden härav kunna enligt socialstyrelsens mening de i motionerna framförda förslagen om förbättring, respektive avskaffande av dyrortsgrupperingssystemet bli föremål för närmare prövning.

Stockholm den 1 april 1942.

KARL J. HÖJER.

BERTIL NYSTRÖM,